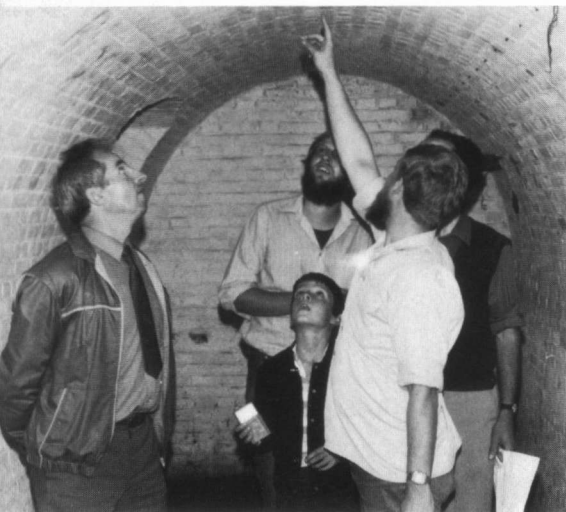

Zoogdierliefhebber Willem Vergoossen: Vleermuizen, dat is pure hobby

Reinier Akkermans

Vogels komen voorbij vliegen, maar om zoogdieren te zien moet je er zelf op uit. Veel soorten zijn nachtdieren, dus bij nacht en ontij het veld in! Willem Vergoossen is zo iemand; hij heeft zijn hart verpand aan zoogdieren. Van beroep is hij leraar Nederlands, maar zijn vrije tijd besteedt hij buiten. In de loop van de jaren heeft hij een grote veldkennis opgebouwd en het zijn vooral de vleermuizen waar zijn aandacht naar uitgaat. "Vleermuizenonderzoek, dat is een ontdekkingsreis door onontgonnen gebied", zegt Willem Vergoossen.

Willem Vergoossen wijst op een vleermuisnis in "zijn" bunker. Foto Jan Hermans.

Oude heren

"Het zoogdieronderzoek is tot voor kort een vrij elitair gebeuren geweest. Pas de laatste paar jaar is daar verandering in gekomen. Voor die tijd had je vooral oudere heren en beroepswetenschappers, die de zoogdieren als hun mono-

polie beschouwden. Een grote sprong voorwaarts vormde het batdetectoronderzoek. Dat won veel jongeren voor deze hobby. Want een hobby, dat is het. Zoogdieronderzoek in het veld heeft volgens mij twee functies: ten eerste het vastleggen van waarnemingen voor onderzoek en ten tweede is het honderd procent lol."

Niet amateuristisch

"Voor de amateurs is een grote taak weggelegd. Wij zijn met velen en kunnen met zijn allen veel tijd aan het waarnemen besteden. Soms ga je er in je eentje op uit en soms in groepsverband. Hier in Limburg ben ik voorzitter van de zoogdierwerkgroep van het Natuurhistorisch Genootschap en provinciaal coördinator van de vleermuistellingen van de Vleermuiswerkgroep Nederland. Met onze werkgroep plannen wij grote onderzoeken, bijvoorbeeld het nu afgesloten kerkzolderonderzoek, de groeventellingen en sinds kort inventarisaties met de batdetector. Onze werkgroep heeft inmiddels zo'n 30.000 zoogdierwaarnemingen in Limburg geregistreerd. In 1986 hebben wij een provinciale atlas voor de zoogdieren uitgegeven. Dit soort zaken kunnen wij blijkbaar veel beter dan de echte professio-

nals. Neem de landelijke atlas: het onderzoek daarvoor is al in 1985 afgesloten, maar nog altijd is er niets verschenen. Een schandaal is dat. Dat kunnen wij beter; in 1991 volgt de tweede atlas van Limburg.”

Het begin

”Het begin van mijn zoogdierhobby lag bij het muizenvangen. De muizen werden in inloopvalletjes gevangen en zo stelde je het voorkomen van de soorten vast. Heel leuk, maar ik wilde op zoek naar nieuwe dingen. Een echte uitdaging bieden de vleermuizen. Eerst had je alleen het winteronderzoek in de Zuid-Limburgse groeven. Dat bestaat al vanaf 1936. Oorspronkelijk betrof het ringonderzoek aan vleermuizen door Leo en Pieter Bels. Ringen doen we niet meer, maar er wordt nog altijd geteld. De laatste jaren is daar het onderzoek met batdetectoren bij gekomen. Dit vormt een keerpunt in onze kennis van de vleermuizen. Eerst beschikten we alleen over wintergegevens, maar met batdetectoren kunnen we ook ’s zomers de vliegende exemplaren op soort herkennen. Je kunt zeggen dat de vleermuis-

Gespannen luisteren naar de batdetector. Foto Jacques van der Neut.

kennis de laatste twee, drie jaar explosief is gegroeid. En dat allemaal dankzij hobbyende amateurs.”

Groeventellingen

”In Zuid-Limburg bestaat nog een redelijk aantal onderaardse kalksteengroeven. Deze groeven worden door de vleermuizen als winterverblijf gebruikt. Kleine groepjes tellers gaan de groeve in en struinen elke gang af. Omdat we de dieren niet aanraken en ze alleen met een zaklamp beschijnen, hebben ze nauwelijks last van ons en slapen gewoon door. Dit jaar telden we zo’n 3000 dieren. Merkwaardig is, dat wij tegenwoordig andere soorten aantreffen dan de vroegere onderzoekers. Momenteel bestaat meer dan 50% uit watervleermuizen, terwijl die vroeger in de groeven schaars waren. Toen was de kleine hoefijzerneus het meest algemeen. Nu is deze soort net als de grote hoefijzerneus helemaal uit Nederland verdwenen. Veel voorkomende soorten zijn baard-

vleermuis en dwergvleermuis. Deze winter hebben we minder overwinterende vleermuizen in de groeven aangetroffen dan vorig jaar. Het rare is, dat in deze warme winter ook in januari en februari dieren buiten vlogen. Ik vermoed daarom, dat veel exemplaren in hun zomerbiotoop zijn gebleven. Maar dat is alleen een vermoeden.”

Batdetectors

”’s Zomers ga ik er met de batdetector op uit. Je moet er wel wat voor over hebben, want vleermuizen zijn juist in de avond en de nacht actief. Een batdetector is een apparaat dat de hoge ultrasone geluiden van vleermuizen omzet in hoorbaar geluid. Batdetectors zijn pas zo’n jaar of tien voor amateurs betaalbaar. Het is gloednieuw onderzoek en dus spannend. Elke soort heeft een eigen frequentie en een eigen geluidspatroon. Je kunt de soorten zodoende met de batdetector aan hun geluid herkennen. Het lijkt wel wat op het herkennen vogels aan hun gezang. Gewoon ‘vogelen’ levert nauwelijks nieuwe gegevens meer op. Dat zijn platgetreden paden. Als je het type biotoop kent, weet je welke vogels er zitten. Van vleermuizen is dat nog vrijwel onbekend.”

Verbazing

”Telkens verbaas ik mij over wat we vinden en de verschillen die blijken te bestaan tussen onze vroegere en huidige inzichten. Neem bijvoorbeeld de meervleermuis. Deze soort, dachten we, overwinterde in de Limburgse groeven en ’s zomers huisde hij in Friesland. Met de batdetector ontdekken we ’s zomers volop meervleermuizen boven de Limburgse plassen en kanalen. De ruige vleermuis was alleen bekend uit de kuststreek, maar blijkt nu ook bij ons in Limburg talrijk. De bosvleermuis is met behulp van batdetectors voor het eerst in Nederland aangetroffen. In Limburg ken ik nu al minstens vier vliegplaatsen van deze soort. Met de batdetector vinden we overal vleermuizen. Zelfs soorten waarvan we dachten dat ze waren verdwenen. De franjestaart blijkt in Limburg net zo algemeen als de water-vleermuis. Je rolt van de ene verbazing in de andere. De kennis over vleermuizen in hun zomerbiotoop stelde niks voor en daarom is het nu vreselijk leuk om onderzoek te doen. Ik voel me net een soort ontdekkingsreiziger.”

Bescherming

”De gegevens die wij vinden zijn erg belangrijk. Ze zeggen iets over de biotoopkeuze van de dieren en de eisen die zij aan het landschap stellen. Bij het beheer van landschappen kan nu met de vleermuis rekening worden gehouden. Dat vind ik heel belangrijk. Zelf beheer ik een oude bunker in Echt. Op mijn verzoek is de bunker afgesloten. Ik kom er regelmatig. Dan meet ik de temperatuur, de vochtigheid en het aantal aanwezige vleermuizen, meestal gewone grootoorvleermuizen. Ze blijken de bunker zelfs als kraamkolonie te gebruiken. Dat is vreemd, want iedereen dacht dat ze alleen warme plekken, zoals kerkzolders, als kraamkolonies gebruikten. In mijn bunker wordt het nooit warmer dan 16 graden. Het is erg belangrijk dat bunkers, holle bomen en dergelijke, als verblijfplaats voor vleermuizen behouden blijven.”

Vooruitgang

”Ik denk positief over de aantallen vleermuizen. Uit de telgegevens blijkt, dat de meeste soorten de laatste jaren vooruit gaan of stabiel blijven. De batdetector heeft bovendien veel inzicht gebracht en maakt de vleermuizen toegankelijk voor een groter publiek. Het aantal vleermuisliefhebbers groeit sterk. De vleermuis hoeft daar niet onder te lijden. Want als je gewoon in het open veld blijft, storen de dieren zich nauwelijks aan je aanwezigheid. Kortom, met de vleermuizen gaat het goed. Ik zou ze voor geen goud willen missen.”

Informatie:

- Zoogdierwerkgroep van het Natuurhistorisch Genootschap In Limburg, Raadhuisstraat 3, 6061 EA Posterholt.
- Vleermuiswerkgroep Nederland (VLEN), Beatrixstraat 2, 6824 LR Arnhem.
- BNVR-Vleermuizenwerkgroep, Van Peltstraat 11, 2018 Antwerpen.